

УДК 340.12

В.О. Десятник,
кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри галузевих правових наук, адвокат,
Київський університет права Національної академії наук України

ПРОБЛЕМА МЕТОДОЛОГІЇ НАУКИ

Анотація. В цій статті, з позицій філософії науки «критичний розум», описане розуміння методології як філософської теорії правил наукового методу, натомість теорія позитивізму розуміє методологію як логіку чи як науку досвіду. Українська філософія правознавчої науки, дотримуючись вчення позитивізму, тлумачить методологію науки як науку досвіду, зокрема, як діяльність дослідників, або як формальну чи навіть гегелівсько-марксистську діалектичну логіку.

Ключові слова: теорія пізнання, логіка наукового дослідження, теорія правил наукового методу, теорія позитивізму, наука досвіду, формальна логіка, діалектична логіка.

Постановка проблеми. Пробно висунута автором цієї статті логіко-методологічна концепція філософії науки «критично-правове мислення»¹ ґрунтується на методологічному вченні одного із впливових напрямків західної філософії науки «критичний розум»² (стисла назва — методологія «критичний розум»). Ця філософія науки теорію пізнання (логіку наукового дослідження) ототожнює з теорією наукового методу. Теорія методу, оскільки вона виходить за рамки чисто логічного аналізу відносин між науковими висловлюваннями, має справу з вибором методів, тобто з вирішеннями щодо

способів розгляду наукових висловлювань. Ці вирішення в свою чергу залежать від мети, які вибираються з деякої кількості можливих цілей. Висунуте цією філософією науки вирішення, призначене для створення правил, щодо того, що вона називає «емпіричним методом», тісно пов'язане з її критерієм розмежування науки та ненауки: ця філософія науки пропонує правила, що забезпечують перевірюваність наукових висловлювань, тобто їх спростовність.

Отже, проблема методології науки полягає в тому, що філософія науки «критичний розум», разом із автором

¹ Див. мою концептуальну статтю «Критично-правове мислення» // Часопис Київського університету права. — 2014. — № 3.

² Засновником філософії науки «критичний розум» є Карл Раймунд Поппер (1902–1994), австро-англійський філософ, один із найвидатніших філософів ХХ ст., логік, методолог, автор всесвітньовідомих праць: «Відкрите суспільство та його вороги», «Злиденність історизму», «Логіка наукового дослідження», «Припущення та спростування», «Об'єктивне знання» та численних інших фундаментальних досліджень із логіки й методології науки — В.Д.

цієї статті, вважає методологією теорію правил наукового методу, натомість вчення позитивізму розуміє методологію як логіку чи як емпіричну науку.

Аналіз останніх публікацій. Акад. М.В. Костицький в ґрунтовній статті з промовистою назвою «Логіка як методологія наукового пізнання (зокрема в правознавстві)» стверджує, що: логіка є основною методологією пізнання державно-правових явищ та процесів; формальна логіка є основною методологією юриспруденції, а логічні методи є головними в науковому пізнанні теоретичному й практичному дослідженні [1, с. 3, 13]. В іншій фундаментальній статті «Про діалектику як методологію юридичної науки» акад. М.В. Костицький розуміє методологію не лише як формальну, а й як діалектичну логіку [2, с. 3-17]. Логіка є методом розкриття сутності права, стверджує проф. А.А. Козловський, діалектична логіка права, наголошує він, проявляє себе як фундаментальна логічна константа правового пізнання й, отже, загального розвитку права [3, с. 238, 271]. Методологія пізнання в найзагальнішому розумінні, пише проф. М.Г. Братасюк, посиляючись на проф. М.С. Кельмана, — це вчення про логічну організацію, структуру, форми та засоби, процедури та методи пізнавальної діяльності [4, с. 203]. Проф. М.С. Кельман обґрунтував авторське поняття «методологія правознавства» як вчення про структуру, логічну організацію, принципи, методи, засоби й форми діяльності дослідника в процесі пізнання ним державно-правових явищ [5].

Метою цього дослідження є спроба розуміння, пояснення позицій філософії науки «критичний розум» щодо проблеми методології науки. Ці позиції разом із антиіндуктивізмом, критерієм науковості теорій, яким є принципова можливість їх спростування, гіпотетичністю наукового знання його об'єктивністю та зростанням, науковим методом тощо¹ є засадами філософії науки «критичний розум», а отже, й пробно висунутої мною логіко-методологічної концепції «критично-правове мислення».

Основні результати дослідження. З позицій методології «критичний розум» є прийнятним наступне висловлювання акад. Костицького М.В.: «Методологія пізнання (теоретичного й практичного) пов'язана чи базується на світоглядних концепціях, теоріях чи вченнях, які виробляє й розробляє філософія. Юриспруденція в сенсі методології пізнання нічого не виробляє!» [2, с. 3].

1. Ідея методологічних правил. Після вирішення К. Поппером проблеми індукції та усвідомлення її тісного зв'язку з проблемою демаркації, відразу ж виникли нові проблеми й нові вирішення. Насамперед йому невдовзі стало зрозуміло, що проблема демаркації та її вирішення дещо формальне й нереалістичне: емпіричного спростування завжди можна уникнути. Так К. Поппер прийшов до ідеї методологічних правил й до фундаментального значенням критичного підходу, тобто підходу, який уникає політики імунізації теорій від спростування. У той же час, він зрозумів й зворотне — певне значення догматич-

¹ Опис цих методологічних засад див. в моїх статтях, опублікованих в Часописі Київського університету права (2013, № 4; 2014, № 1-4; 2015, № 1-4; 2016, № 1), в журналі «Юридична наука» (2016, № 3-5; № 7-9; 2017, № 6) та у Віснику Південного регіонального центру Національної академії правових наук України (2016, № 7, 8).

ного підходу: хтось повинен захищати теорію від критики, інакше вона занадто швидко обвалиться, не встигнувши внести свій внесок у розвиток науки [6, с. 38-39].

2. Необхідність методологічних вирішень. Теорія наукового методу, оскільки вона виходить за рамки чисто логічного аналізу взаємин між науковими висловлюваннями, має справу з вибором методів, тобто з вирішеннями щодо способів розгляду наукових висловлювань. Звісно, ці вирішення в свою чергу залежать від мети, яка обирається з деякої кількості можливих цілей. Висунуте методологією «критичний розум» вирішення, призначене для створення правил, щодо того, що вона називає «емпіричним методом», тісно пов'язане з її критерієм розмежування науки та ненауки, вона пропонує ухвалити правила, що забезпечують перевірюваність наукових висловлювань, тобто їх спростовність в принципі [7, с. 45]. Емпіричним методом методологічне вчення «критичний розум» називає метод, який виключає ті способи ігнорування спростування, які є логічно можливими. Емпіричний метод характеризується насамперед тим, що він піддає спростуванню у всіх можливих відносинах систему, що перевіряється. Мета цього методу — зовсім не порятунок неспроможних систем, а, навпаки, відбір тієї з них, яка найбільш пристосована до виживання в порівнянні з іншими. Це досягається тоді, коли розглянуті системи беруть участь в суворій боротьбі за виживання [7, с. 39]. Мета науки, пояснює К. Поппер, знаходить задовільні пояснення для всього, що здається нам таким, що потребує пояснення [6, с. 187]. Коли нам сказали, продовжує він, що мета науки — пояснювати, й що найбільш задовільним

поясненням буде таке, яке допускає найсуворіші перевірки та було перевірено найсуворішим чином, — ми знаємо все, що нам потрібно знати як методологам [6, с. 198]). К. Поппер схильний бачити відмітну ознаку емпіричних висловлювань в їх сприйнятливості до перегляду — в тому, що їх можна критикувати й замінювати кращими висловлюваннями; при цьому основним завданням вважається аналіз притаманній науці здатності до прогресу й типового для неї способу вибору у вирішальних випадках однієї з конкуруючих систем теорій. К. Поппер повністю готовий допустити наявність потреби в чисто логічному аналізі теорій, який не враховує того, яким чином змінюються та розвиваються теорії. Він зауважує, що такий аналіз не розкриває тих аспектів емпіричної науки, які він цінує понад усе. Фактично остаточного спростування теорії взагалі не можна здійснити, так як завжди можливо заявити, що експериментальні результати ненадійні або що розбіжності, які, мовляв, існують між даною теорією та експериментальними результатами, лежать на поверхні явищ й зникнуть при подальшому розвитку нашого пізнання. В боротьбі проти А. Ейнштейна обидва згаданих типа аргументів використовувалися в підтримку ньютонівської механіки. Подібні аргументи переповнюють область суспільних наук. Якщо ви наполягаєте на суворому доказі (чи суворому спростуванні) в області емпіричних наук, наголошує К. Поппер, то ви ніколи не зможете отримати з досвіду якусь користь та ніколи не пізнаєте міру своєї помилки. (Звісно ж, пояснює П. Бернайс, К. Поппер не має на увазі, що будь-яке наукове висловлювання дійсно спростовується — це було б воістину катастрофою. Він має на увазі «спростовність в

принципі», це означає, що теорія чи висловлювання, що розглядається, повинні мати такі наслідки, які за своєю формою й характером допускають можливість виявитися хибними [8, с. 154].) Таким чином, підсумовує К.Поппер, характеризуючи емпіричну науку лише за допомогою формальної або логічної структури складових її висловлювань, не можна вигнати з неї ту вкрай поширену форму метафізики, яка впливає із возведення застарілої наукової теорії в незаперечну істину [7, с. 46-47].

3. Критика натуралістичного (індуктивного) підходу до теорії методу. Позитивіст, пояснює К. Поппер, негативно ставиться до ідеї, згідно з якою й за межами «позитивної» емпіричної науки повинні бути осмислені проблеми — ті самі проблеми, які повинні розроблятися справді філософською теорією. Позитивіст заперечує думку про те, що повинна існувати справжня теорія пізнання — епістемологія або методологія. Звичайна критика, висунута членами Віденського гуртка проти його ідей, нагадує К. Поппер, полягала в тому, що утверджувалася неможливість існування теорії методу, яка не була б ані емпіричною наукою, ані чистою логікою, бо, на їхню думку, все, що знаходиться за межами двох цих областей, являє собою явний нонсенс. У так званих філософських проблемах позитивіст бажає бачити тільки «псевдо-проблеми» або «головоломки». Дискутоване питання про те, чи існує філософія чи має вона будь-яке право на існування, майже настільки ж старе, як й сама філософія. Постійно виникають нові філософські напрямки, які викривають старі філософські проблеми як псевдопроблеми й протиставляють зловмисній філософській нісенітниці здоровий глузд осмисленої, позитивної,

емпіричної науки. Й постійно мерзенні захисники «традиційної філософії» намагаються пояснити лідерам новітнього позитивістського штурму, що головною проблемою філософії є критичний аналіз звернення до авторитету «досвіду», — того самого «досвіду», який кожний наступний першовідкривач позитивізму, як завжди, простодушню приймає на віру. Проте у відповідь на такі заперечення позитивіст тільки потисне плечима — вони для нього нічого не значать, тому що не належать до емпіричної науки, в якій тільки й можливі висловлювання, що мають значення. Для нього «досвід» — це якась програма, а не проблема (за винятком того випадку, коли він досліджується в рамках емпіричної психології). К. Поппер не думає, що його спроби проаналізувати поняття досвіду, який він інтерпретує як метод емпіричної науки, зможуть викликати у позитивістів іншу реакцію. Для них існують тільки два види висловлювань: логічні тавтології та емпіричні висловлювання. Якщо методологія не є логікою, то, на їхню думку, вона повинна бути гілкою емпіричної науки, скажімо наукою про поведінку вчених в процесі їх роботи. Погляд, згідно з яким методологія є емпіричною наукою, тобто вивченням дійсної поведінки вчених або реальної «наукової» діяльності, К. Поппер назвав «натуралістичним». Натуралістична методологія (яку іноді називають «індуктивною теорією науки»), без сумніву, пояснює К. Поппер, має деяку цінність. Людина, яка вивчає таку логіку науки, цілком може зацікавитися нею й навіть з користю її застосовувати. Однак те, що К. Поппер називає методологією, не можна вважати емпіричною наукою. Так, він не вірить, що використання методів емпіричної науки допоможе вирішити

такі спірні питання, як питання про те, чи застосовується реально в науці принцип індукції чи ні. Він вважає, що до питань такого роду слід підходити абсолютно інакше. Так, можна розглядати й порівнювати дві різні системи методологічних правил: одну з принципом індукції, іншу — без нього. Потім досліджувати, чи можливо, допустивши цей принцип, застосовувати його, не впадаючи при цьому в суперечності. Чи допомагає він нам в чому-небудь, потребуємо ми його допомоги? В результаті такого дослідження К. Поппер прийшов до висновку, що можна обійтися без принципу індукції. Й справа зовсім не в тому, що цей принцип фактично не знаходить застосування в науці, а в тому, що, на його думку, він не є необхідним, не надає нам допомоги й до того ж веде до суперечностей. Тому він відкидає натуралістичний погляд. Такий підхід абсолютно некритичний. Його прихильники нездатні помітити, що, відкриваючи, на їхню думку, факт, вони насправді тільки висуювають угоду. Тому така угода може легко обернутися догмою. Проведена критика натуралістичного підходу відноситься не тільки до критерію значення, але також й до виробленого в рамках цього підходу поняття науки, а отже, й до пов'язаної з ним ідеї емпіричного методу [7, с. 47-50].

4. Методологічні правила як угоди.

К. Поппер відкрито визнає, що при формулюванні свого підходу до методології науки [9, с. 44] він керувався в кінцевому рахунку міркуваннями, зумовленими оціночними судженнями та деякими перевагами. Однак він сподівається, що його підхід цілком може виявитися прийнятним для тих, хто цінує не тільки логічну строгість, але й свободу від догматизму, хто прагне до практичної застосовності

науки [7, с. 35]. Ті філософи, які підсумком й метою науки вважають систему абсолютно достовірних й остаточно істинних висловлювань, безсумнівно, відкинуть висунуту К. Поппером угоду. Те ж саме зроблять й ті, хто бачить «сутність науки ... в її гідності», яке, на їхню думку, полягає в її «цілісності», в її «реальній істинності та сутності». Навряд чи ці філософи погодяться визнати цю гідність за сучасною теоретичною фізикою, в якій К. Поппер, як й багато інших, бачать на сьогодні найбільш повну реалізацію того, що він називає «емпіричною наукою». Цілі науки, які він має на увазі, зовсім відмінні від щойно названих. Наскільки він розуміє, існує тільки один шлях раціонального обґрунтування його підходу. Суть цього шляху — в аналізі його логічних наслідків з метою виявлення його плідності, тобто здатності пояснювати проблеми теорії пізнання [7, с. 34-35].

Результат дослідження правил наукового дослідження, можна назвати «логікою наукового дослідження». К. Поппер наводить два простих приклади методологічних правил. Їх цілком достатньо, вважає він, щоб показати, що навряд чи доречно ставити дослідження методу науки на одну дошку з чисто логічним дослідженням. (1) Наукова гра в принципі не має кінця. Той, хто коли-небудь вирішить, що наукові висловлювання не потребують більше перевірки й можуть розглядатися як остаточно верифіковані, вибуває з гри. (2) Якщо деяка гіпотеза була висунута, перевірена й довела свою стійкість, її не можна усувати без «достатніх підстав». «Достатньою підставою», приміром, може бути заміна даної гіпотези на іншу гіпотезу, яка краще перевіряється або спростування одного з

наслідків гіпотези, що розглядається. Два цих приклади показують, що являють собою методологічні правила. Очевидно, що вони дуже відмінні від правил, зазвичай званих «логічними». Хоча логіка й може, мабуть, встановлювати критерії для вирішення питання щодо перевірюваності тих чи інших висловлювань, вона, без сумніву, не зачіпає питання про те, чи намагається хто-небудь дійсно перевірити такі висловлювання. Систематичний зв'язок методологічних правил дозволяє говорити про теорію методу. Положення цієї теорії, як показують наведені приклади, здебільшого являють собою угоди, які мають досить очевидний характер. В методології, продовжує К. Поппер, взагалі не варто очікувати глибоких істин. Проте у багатьох випадках вона може допомогти проясненню логічної ситуації й навіть вирішення деяких далекосяжних проблем, які виявлялися досі важко вирішуваними [7, с. 49-50]. Схожої думки дотримується акад. М.В. Костицький: «Формула «правильна» методологія дозволяє отримати об'єктивний та істинний результат пізнання є застаріла й може виступати лише гальмом у пізнанні дійсності. Немає методологій «правильних» й «об'єктивних». Є методологія як світоглядна система кожного конкретного вченого. Тобто, вона завжди й всюди суб'єктивна» [1, с. 7)].

Згідно методології «критичний розум», задовільні теорії повинні в принципі виходити за межі тих емпіричних ситуацій, які їх породили, в іншому випадку вони будуть давати тільки пояснення, що містять логічне коло. Це, ще одне, методологічне правило, що перебуває в прямій суперечності з усякими позитивістськими й наївно емпіристськими або індуктивістськими тенденціями. Це —

правило, що вимагає, щоб дослідники насмілювалися висувати зухвалі гіпотези, які за можливості відкривають нові області для спостереження, а не ті обережні узагальнення «даних» спостережень, які з часів Бекона залишаються ідолом всіх наївних емпіриків. Точка зору методології «критичний розум» полягає в тому, що завдання науки — висувати пояснення або створювати теоретичні основи для передбачень та інших застосувань теорій, ця точка зору привела до методологічної вимоги, щоб теорії були перевірювані. Однак існують ступені перевірюваності. Деякі теорії перевірювані краще, ніж інші. Якщо посилити методологічну вимогу й прагнути до все краще й краще перевірюваних теорій, то можна прийти до наступного методологічного правила, яке формулює завдання науки, тобто її прогрес. Аналіз та порівняння ступенів перевірюваності різних теорій показує, що перевірюваність теорії зростає разом зі ступенем її визначеності або точності. Ситуація досить проста. Разом зі ступенем загальності теорії розширюється область тих подій, щодо яких теорія може робити передбачення, а тим самим й область можливих спростувань теорії. Проте теорія, яку легше спростувати, є в той же час й краще перевірюваною [6, с. 331-332].

5. Методологічне вчення «критичний розум» як універсальна методологія та спосіб життя. Запропоновані провідним представником німецької філософії науки «критичний розум» Х. Альбертом [10] та іншими німецькими дослідниками «принципи переходу» від «чистої» теорії та методології науки до практики життя дозволили інтерпретаторам цієї філософії науки обговорювати цілу низку практичних проблем соціального буття

людини. До кінця 70-х років минулого сторіччя методологічне вчення філософії науки «критичний розум» широко розповсюдилося в європейських країнах серед економістів, юристів, політологів, соціологів, педагогів та психологів в якості теоретико-пізнавальної основи міждисциплінарних досліджень [11, с. 353]. Типовим прикладом цього може слугувати застосування основоположних настанов цієї філософії науки в сучасній європейській юридичній науці знаним в Європі фахівцем з філософії права Р. Циппеліусом [12]. Науковий метод проб та усунення помилок, припущень та спростувань, він назвав методом випробувального, експериментального мислення, поширивши його на царину правознавства. Завдяки цьому методу, стверджує Р. Циппеліус, отримують розвиток різні галузі права. Використовуючи таку методологічну настанову, він висуває принципові відповіді на питання, які стосуються справедливості та випробує обґрунтованість цих відповідей [12, с. 84-86]. Формуванню природознавчої гіпотези відповідає у царині правознавства більш-менш вдала пропозиція правового принципу, яка у прийнятному варіанті розв'язує проблему відповідного порядку міжлюдських взаємин. Знайти вдале вирішення у сфері права — означає сформулювати правовий принцип, який несуперечливо входить у контекст й, переконливо узгоджуючись з правовим почуттям, що панує у суспільстві, розв'язує відкриті питання. Подібно до інших наук, у розв'язанні правничих проблем також бере участь креативне мислення. Як й в інших науках, у правознавстві не вдається з першої спроби виробити концепцію, яка б розв'язувала проблему найбільш переконливим чином. Запропоновані вирішення повинні «витримати» пере-

вірку. Для методу випробувального мислення центральним є питання, на основі якого встановлюється, чи запропоноване вирішення витримує перевірку. Це випробування наявності вдалого вирішення проблеми повинно відбуватися під кутом зору дієвості, справедливості та узгодженості з системою. Якщо вирішення проблеми не витримало випробування, то в такому вигляді воно знімається, що не виключає можливості збереження його з певними обмеженнями чи іншими модифікаціями, ... й таким чином — перетворюється у нескінченний пошук справедливого права [12, с. 86-90]. Описане Р. Циппеліусом експериментальне мислення раніше слугувало найбільш ефективним методом пізнавальних зусиль людини. Воно становило базову модель орієнтації людини у світі, його застосовували не тільки в царині природознавства, але й стосовно проблем права. Так, два найвідоміших й загально визнаних правових порядки — римське та англосаксонське право — виникли як результати розв'язання конкретних правових проблем, а саме як прецедентне право [12, с. 90].

Сам факт широкого розповсюдження методології філософії науки «критичний розум» на соціальні науки різних напрямків, відзначає І.З. Шишков, свідчить про її ефективність у вирішенні проблем нашого буття. В цілому можна сказати, підсумовує він, що подібно до того, як ньютонівська методологія цілком відповідала методологічній свідомості європейської класичної культури, а ейнштейнівська фізика відповідала методологічним запитам філософського та наукового мислення першої половини ХХ століття, методологія філософії науки «критичний розум» відповідає всім вимогам, що

пред'являються постмодерністською культурою на початку нового — третього — тисячоліття до методологічної свідомості. Все це дає підстави вважати теоретико-пізнавальні та методологічні установки філософії науки «критичний розум» фундаментом не тільки природничих та соціальних наук, але й сучасного способу життя [11, с. 356].

Висновки. Методологія науки як теорія правил наукового методу пот-

ребує подальших досліджень, аргументовано-критичного обговорення й осмислення нашими правознавцями.

В залежності від результатів вказаного, ця методологія, в рамках пробно висунутої автором цієї статті концепції «критично-правове мислення», може сприяти поступовому звільненню української правознавчої науки й освіти від методологічних стереотипів, догматизму та їх більш ефективному практичному застосуванню.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Костицький М.В. Логіка як методологія наукового пізнання (зокрема в правознавстві). Філософські та методологічні проблеми права. — 2014. — № 1. — С. 3-13.
2. Костицький М.В. Про діалектику як методологію юридичної науки. Філософські та методологічні проблеми права. — 2012. — № 1. — С. 3-17.
3. Козловський А.А. Право як пізнання: Вступ до гносеології права. — Чернівці : Рута, 1999. — 295 с.
4. Братасюк М.Г. Природно-правовий підхід у контексті сучасного правничого методологування. Публічне право. — 2013. — № 4. — С. 203-210.
5. Кельман М.С. Методологія сучасного правознавства: становлення та основні напрями розвитку : автореф. дис. д-ра юрид. наук: 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних та правових вчень» / М.С. Кельман. — К., 2013. — 35 с.
6. Поппер К. Объективное знание. Эволюционный подход. Пер. с англ. Д.Г. Лахути. Отв. ред. В.Н.Садовский. — М. : Эдиториал УРСС, 2002. — 384 с.
7. Поппер К. Логика научного исследования. Пер. с англ. Под общ. ред. В.Н. Садовского. — М. Республика, 2005. — 447 с.
8. Эволюционная эпистемология и логика социальных наук. Карл Поппер и его критики. — М. : Эдиториал УРСС, 2000. — 464 с.
9. Садовский В.Н. Карл Поппер и Россия. М. Эдиториал УРСС. 2002, — 280 с.
10. Альберт Х. Трактат о критическом разуме. Пер с нем., вступ., примеч. И.З. Шишкова. — М. : Едиториал УРСС, 2003. — 264 с.
11. Шишков И.З. В поисках новой рациональности: Философия критического разума. Изд. 2-е. — М. : Едиториал УРСС, 2010. — 400 с.
12. Циппеліус Р. Розвиток права шляхом проб та помилок. Циппеліус Р. Філософія права: Пер. з нім. К. Тандем, 2000. — 300 с.

Десятник В.А.

Проблема методологии науки.

Аннотация. В этой статье, с позиций философии науки «критический разум», описанное понимание методологии как философской теории правил научного метода, зато теория позитивизма понимает методологию как логику или как науку опыта. Украинская философия юридической науки, следуя учению позитивизма, объясняет методологию науки как науку опыта, в частности, как деятельность исследователей, или как формальную или даже гегелевско-марксистскую диалектическую логику.

Ключевые слова: теория познания, логика научного исследования, теория правил научного метода, теория позитивизма, наука опыта, формальная логика, диалектическая логика.

V. Desiatnyk

The problem of methodology of science.

Summary. This article, from the standpoint of philosophy of science “critical mind”, understanding the methodology described a philosophical theory of the rules of the scientific method, while the theory of positivism understands the logic or methodology as science experience. Ukrainian philosophy of jurisprudence, following the teachings of positivism, interprets the methodology of science as science experience, including work as researchers or as formal or even Hegelian-Marxist dialectical logic.

Keywords: epistemology, logic scientific research, theory rules of the scientific method, theory of positivism, science experience, formal logic, dialectical logic.

